

ЛІСОВІ ОБ'ЄКТИ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ, ЩО ЗАЛЕЖАТЬ ВІД ПОРУШЕНЬ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ

Розглянуто регіональні проблеми екологічного туризму у лісовому секторі. Обґрунтовано пропозиції лісогосподарським підприємствам країни, туристичним агенціям, зацікавленим у розвитку місцевого або й міжнародного екологічного туризму. Пропонуємо здійснити заходи для проведення якомога швидшої інвентаризації вікових дерев на території усіх господарств лісового сектору, насамперед на територіях національних парків. Вікові дерева потрібно взяти під особливу охорону, надавши їм статусу природоохоронних об'єктів місцевого або вищого рангу, та занести їх до переліку об'єктів, що потребують додаткової охорони у час проведення лісогосподарських робіт. Це дасть змогу створити перші передумови для уникнення випадків нелегальних рубань вікових дерев, що становлять важливі природничі цінності, необхідні для розвитку екологічного туризму.

Ключові слова: вікові дерева, екологічний туризм, лісогосподарський сектор, заповідні території.

До розгляду цього питання нас спонукають випадки нелегальних рубань вікових дерев навіть на природоохоронних територіях Західного Полісся, де є туристичні традиції та прокладають нові маршрути. Місцеві ініціатори розвитку регіонального екологічного туризму вчасно не виявили існуючих природничих цінностей, що спроможні істотно підвищити інвестиційну привабливість та покращити економічну стабільність туристичного сектору, що опирається на природничий потенціал місцевих ландшафтів. З іншого боку, через низький рівень екологічної свідомості, а тим більше еколого-економічної освіти сучасних місцевих жителів, ускладненість функціонального зонування об'єктів ПЗФ, адміністраторам та відповідним керівникам відомих національних природних парків також не вдалось своєчасно запобігти нелегальним рубанням чи помилкам працівників лісового господарства, що виконували свої роботи на територіях, які входять до складу ПЗФ, але без вилучення з господарського користування. Навіть у таких національних парках, як "Прип'ять – Стохід", Шацький НПП, на ділянках, що не вилучені з господарського використання, виявлено випадки нелегальних рубань окремих старих і вікових дерев, які б мали особливо важливе значення у формуванні екологічних стежок, піших чи вело-маршрутів для розвитку екологічного туризму. Такі випадки зареєстровано в долині верхньої Прип'яті на території унікального села Сваловичі у НПП "Прип'ять – Стохід", де у 2008 р. без будь-якого погодження з адміністрацією парку було зрубано унікальну сосну віком понад 200 років. Важливо, що це дерево могло мати значно більший вік, бо сосни поліського типу у сприятливих місцях на пісках можуть стояти кілька століть без ознак продовження росту. Особливо, що ця сосна утворювала унікальну композицію з місцевими природничими цінностями та ландшафтом, перебувала у просторовому зв'язку з іншим, ще більш старшим деревом у цій околиці. Таким чином, на цій території були наявні особливо цінні природничі раритети, які формують самобутність та місцеву окрасу природного і культурного ландшафту, а також надають можливість обґрунтувати структури, придатні для застосування у розбудові мережі об'єктів особливо цінних

для розвитку екологічного туризму. Нелегальне вирубування одного вікового дерева порушила гармонійність та екологічну привабливість місцевого ландшафту, позбавила багатьох туристів та інших людей можливості розкрити історичну повноту поліської природи та давніх місцевих традицій у природо-користуванні. Тільки один такий приклад нелегального рубання поодинокого дерева, з огляду на практику досвідчених експертів туристичних агенцій екологічного спрямування з Великобританії, переконливо свідчить про надзвичайно великі економічні втрати місцевої громади. Вікові дерева серед типових природних ландшафтів потрібно розглядати з огляду на їхню інформативність. Саме ця інформативність про природне середовище, що вміщується у окремі природничі цінності, як виявляється, є вирішальною стосовно пропозицій на ринку екологічного туризму. Наявність еколого-туристичних об'єктів такого класу, відразу надають більшої привабливості туристичним маршрутам, і як наслідок, більшої популярності та економічної доцільності [1-3].

Ще більші втрати для розвитку екологічного туризму у лісах Волині встановлено через факти нелегальних рубань вікових дубів у заплавах Західного Бугу протягом 1994-1996 рр. Тут, у Володимир-Волинському та на межі з Любомльським районом, тривалий час прикордонним режимом оберігались ділянки заплавних вікових дібров, у лісах були наявні окремі багатовікові дуби. Але в період глибокої економічної кризи ці дерева та ділянки дібров не вдалось врятувати від нелегальних рубань. Як наслідок, втрачені колосальні можливості для збереження і використання природничих цінностей у регіональному розвитку міжнародного екологічного туризму, бо такі осередки природи є дуже рідкісними або цілком зникаючими для Західної, а тепер і для Східної Європи [3].

Також, у Шацькому НПП у 2006 р. вздовж границі Мельниківського лісництва, що належить національному парку, та ділянки колишнього міжколгоспного Піщанського лісництва Шацького ЛГЗ, вздовж однієї з найбільш привабливаних для міжнародного екологічного туризму ґрунтових доріг, що провадить від околиць озера Пісочне до озера Луки, були втрачені особливо цінні вікові дерева, що були вирубані з метою заготівлі дров міжгосподарським лісництвом. Тут край ґрунтової лісової дороги, яку використовували переважно традиційним кінним транспортом, на відтинку понад 1,7 км зростало понад десять вікових сосен унікальної поліської архітекτονіки, які практично більше ніде не траплялись серед місцевих ландшафтів. Легковажне ставлення до цих природничих цінностей призвело до їх втрати через недоцільне рубання, що вирішувало тимчасові питання забезпечення місцевої громади дровами для палива. Частина цієї деревини окремих вікових сосен, через значний вік, була непридатною для легкодоступного використання навіть на паливо. Економічні втрати цієї ірраціональності для екологічного туризму на території Шацького НПП обійдуться дуже відчутно. Іншої такої спокійної ґрунтової дороги з віковими соснами, притаманної поліським ландшафтам унікальної архітекτονіки, особливо мальовничим, сприятливим розташуванням для формування міжнародних екологічних маршрутів, на території району більше немає. Цей факт свідчить про втрати значного потенціалу природничих цінностей, що слугували важливим конкурентоспроможним туристичним продук-

том значною мірою саме завдяки наявності вікових дерев специфічної і дуже рідкісної у наш час архітекtonіки [2].

Подібні вікові сосни були втрачені у Мельниківському лісництві Шацького НПП внаслідок навмисних пожеж і подальшого вирубування у 1996-1997 рр. Ці сосни були розташовані поруч з поодинокими віковими дубами, недалеко від північних берегів озера Пісочного, і створювали унікальну окрасу для мальовничого ландшафту, що впродовж століть підтримувався традиційним для Західного Полісся природокористуванням на дуже бідних піщаних ґрунтах. Згадані вікові сосни, що зростали тут на пісках понад 200-300 років, були втрачені через неосвіченість та екологічну безвідповідальність місцевих громадян, та помилки у керівництві національним парком. Як наслідок, відбулись рубання, які спричинено нелегальними діями. Все це сьогодні послабило конкурентну спроможність екосистем Шацького НПП на ринку туристичних пропозицій серед об'єктів ПЗФ Білорусі та Польщі. Загальні втрати для розвитку міжнародного екологічного туризму, нині складно оцінити.

Навіть ці перелічені випадки засвідчують особливу вразливість вікових дерев, що, на жаль, досі потерпають від нелегальних та інших неконтрольованих або недостатньо обґрунтованих рубань.

На основі обговореного питання ми вважаємо за необхідне пропонувати усім лісогосподарським підприємствам країни, туристичним агенціям, зацікавленим у розвитку місцевого, або й міжнародного екологічного туризму, здійснити заходи для проведення якомога швидшої інвентаризації вікових дерев на території усіх господарств лісового сектору. Такі об'єкти потрібно взяти під особливу охорону в лісових урочищах та на узліссях, надавши їм статусу природоохоронних об'єктів місцевого або вищого рангу. Працівникам лісового господарства, на території яких виявлено такі вікові дерева (особливо дуби, сосни, липи), необхідно пропонувати занести їх до переліку об'єктів, що потребують додаткової охорони у час проведення лісогосподарських робіт. У такий спосіб вдасться створити перші передумови для уникнення випадків нелегальних рубань цих дерев, що становлять важливі природничі цінності, необхідні для розвитку екологічного туризму та об'єктивного обґрунтування екологічних і еколого-пізнавальних маршрутів не лише на територіях ПЗФ, але й у багатьох інших місцевостях нашого краю.

Література

1. Горбань І.М. Про особливо цінні ліси для збереження ландшафтного та біологічного різноманіття / І.М. Горбань, А.Т. Затушевський, В.І. Матейчик // Науковий вісник Волинського університету : зб. наук. праць. – 2009. – № 2. – С. 37-42.
2. Иглс П. Устойчивый туризм на охраняемых природных территориях / П. Иглс, С. Мак Кул, К. Хайнс // Руководство по планированию и управлению. Международный союз охраны природы. – М. : Изд-во "Прайд-М", 2005. – 185 с.
3. Осадча О. Посібник з охорони та управління ІВА територіями / О. Осадча, З. Лук'янчук. – К. : Українське товариство з охорони птахів. 2006. – 129 с.

Горбань И.М., Горбань О.И. Лесные объекты экологического туризма, зависящие от нарушений лесопользования

Рассмотрены региональные проблемы экологического туризма в лесном хозяйстве. Обоснованы предложения для лесных предприятий страны, туристическим

фирмам, которые заинтересованы в развитии местного и международного экологического туризма. Предлагается осуществить мероприятия для проведения инвентаризации вековых деревьев на территории всех лесных хозяйств, в первую очередь в национальных парках. Вековые деревья необходимо взять под особую охрану, придав им статус объектов заповедного фонда местного или высшего ранга. Эти деревья необходимо отнести в специальный список объектов, требующих дополнительной охраны при проведении лесохозяйственных работ. Таким образом, будут созданы условия для избегания нелегальных рубок тех деревьев, которые представляют большой интерес для охраны природы и развития экологического туризма.

Ключевые слова: вековые деревья, экологический туризм, лесохозяйственный сектор, заповедные территории.

Gorban I.M., Gorban O.I. Forest ecotourism objects under threat of illegal logging

Regional problems of ecotourism in forest sector are considered. Proposals to forestry enterprises, travel agency's interested in development of local and international tourism are grounded. Fastest inventory of hundred year trees is proposed, especially on territory of national parks. Hundred-year trees must be taken under special protection, providing them by status of environmental object of local or highest rang, and to include them to list of objects that need extra conservation measures during forestry works. This will allow to create a preconditions to avoid cases of illegal hundred-years trees logging, that have high ecotourism value.

Keywords: hundred-years trees, ecotourism, forestry sector, nature reserves territories.

УДК 630*907+634.017 Доц. Ю.Г. Гринюк, канд. с.-г. наук – НУБіП БАТІ;
наук. співроб. Я.Я. Білик – Страдчівська лісодослідна станція ботанічного
саду НЛТУ України

ПРО ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗБАГАЧЕННЯ ДЕНДРОРІЗНОМАНІТТЯ ЛІСІВ РОЗТОЧЧЯ

Коротко представлено історію ботанічних та лісівничих досліджень на Українському Розточчі, хронологію лісових інтродукційних робіт в околицях смт Івано-Франкове, проаналізовано їх результати, наведено деякі порівняльні дані щодо перспективності окремих екзотів у лісовому та садово-парковому господарствах регіону. Використано результати роботи Страдчівського навчально-виробничого лісокомбінату, лісогосподарського факультету та лісодослідної станції ботанічного саду Національного лісотехнічного університету України.

Ключові слова: Розточчя, акліматизація, інтродукція, арборетум, лісові культури.

Янівські ліси Українського Розточчя віддавна перетворилися на дослідницький полігон експериментальних вишукувань. Ще у 1940 р. видатний український вчений-лісівник А. П'ясецький у Янівському лісництві заснував лісодослідну станцію. У 1945 р. лісництво перетворено на учбово-дослідний лісокомбінат – базовий лісгосп практик Львівського лісотехнічного інституту. Одним з пріоритетних напрямів дослідницьких робіт було впровадження та випробування в умовах Українського Розточчя різноманітних деревних та чагарникових екзотів, що могли би поліпшити продуктивність наших лісів або використовуватись як декоративні породи в озелененні. 1963 р. закладено Страдчівський дендропарк, де за час його існування ведеться апробація понад 300 видів та відмін деревно-чагарникових порід [1]. Інтенсивно досліджувалися також і місцеві види [2].